

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Philippi Clvveri[i] Sicilia Antiqua

Clüver, Philipp

Lvgdvni Batavorvm, 1619

Cap. IIII. De Siculi soli naturâ ac fertilitate.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14145

quentes. inter quas Sardinia & Corsica sunt maxima post Siciliam. hac quidem reliquarum nostris maris omnium est maxima. Constantinus imperator, Thematum imperii orientalis lib. 11, themate Siciliæ: Νησίς ἐστι μεγίστη καὶ δημοκρατικὴ Σικελία. * . * . μεγίστη δὲ αὐτῆς μαρτυρεῖται τὸ επίδιον, κατὰ Φοῖον Δάλεξι. ὁ κωμικός.

Τῶν εἴδητα νήσων, αἱ δεδεμένη ἡ Φύσις
Θητῶν μεγίστας, Σικελία μὲν, αἱ λόγοι,
Εἴ τι μεγάλη, καὶ δελτίον Σαρδὼν, τρίτη
Κύρος, πιάρητη δὲ ἡ Διός Κρητη τροφὸς,
Εὔβοια πίμητη σειοφύνης, εκτη Κυπρος,
Δέσποινα δὲ πάξινεδόμηλος λαχοδός ἔχει.

10 Id est: *Sicilia insula maxima & celeberrima est. Et posteā: Maximam autem esse insulam ē septem, Alexius comicus testatur his versibus:*

*In septem insulis, quas indicavit natura
Mortalibus maximas, Sicilia, ut fama fertur,
Est magna; secunda ab hac Sardinia; tertia
Corsica; quarta Iovis nutrix Creta;
Quinta Eubaea angusta; sexta Cyprus;
At Lesbus ordinem sortita est septimum.*

Erravit igitur Scylax, in interni maris αἰσιώλῳ ubi ita scribit: μεγίστη Σαρδὼ, δελτίον
20 Σικελία, τρίτη Κρήτη, πιάρητη Κύπρος, πίμητη Εὔβοια, εκτη Κύρος, εδόμηλος Δέσποινα. Hoc est:
Maxima est Sardinia; secunda Sicilia, tertia Creta, quartia Cyprus, quinta Eubaea, sexta Corsica,
septima Lesbus. Sed & Diodorus errasse videbatur, ubi inquit, lib. v; Σαρδὼ νῆσος,
τῷ μὲν μεγέθει παραπλήσιος τῇ Σικελίᾳ. id est, ut interpres eius vertit: *Sardinia insula,*
Siciliam magnitudine adaequans. Verum minimè hoc voluisse Diodorum; sed intelle-
xisse, Sardiniam ferè exaequare magnitudine Siciliam, patet ex verbis eius haud ita
multo post perscriptis. De Gymnesiis sive Balearibus ad Hispaniam insulis loquens;
Τέτων δέ, inquit, οἱ μεγίστων πασῶν εἰσ μὲν ταὶς εἴδηταις νήσοις, Σικελίαν, Σαρδὼν, Κύπρου,
Κρήτην, Εὔβοιαν, Κύρον, Δέσποινα. id est: *Harum maior omnis magnitudine excedit, post septem*
insulas, Siciliam, Sardiniam, Cyprus, Cretam, Eubream, Corsicam, Lesbum. Hactenus igitur de figurâ, situ, & magnitudine Siciliæ dictum.

CAPUT III.

De Siculi soli naturâ ac fertilitate.

VT eccl. Siculi summa est temperies ac salubritas; sic soli insignis ibidem conspicitur fertilitas: quamquam universa insula uno solo perpetuoque falso constare videtur. quod etiam in pluribus eius partibus, maximè vero ad 40 meridiem & occidentem, sine aliquo glebae tegumento apertum jacet. unde & illud Lycophronis in Alexandrâ:

Ἄλλοι δὲ ἐποικίζοντες Σικαλῶν χώρας
Πλαγκτοὶ μολόντες, ἐνταῦτα Λαομέδων τριπάλας
Ναύπτιοι ἐδωκε Φοινοδέματος κέρατα,
Ταῖς εκτοδόρποις συμφοργαῖς δεδηγμένοι,
Τηλοῖς τερψθεῖναντι θρονον αιματοῖς βοσσάν,
Μολόντες εἰς γλῶνας εσπερον Λαιρυζονταν.
Οὐ πά σωσικοὶ δακτυλίης ἐρημάτα.

Hoc est:

Alii Sicanorum inhabitabunt terram,
Erromes eō delati; ubi treis Laomedon
Nautis dedit Phenodamantius filias;
Balenam paſcentibus stimulatus cladibus,
Procul exponendas feris crudelibus pabulum,
Progressas in occidentalem Leſtrygonum terram;
Vbi larga visitur solitudo.

Ad

Ad quæ ita Tzetzes: ο' λαομέδων, μίλιαν τῷ φοινικάμανι, ἔδωκε Θεός θυστίεσσι ἐκεῖνα ταῦτας ἐν Σικελίᾳ θηρέους βορσίν· ὁ γνωμός, κατέγνωμεν Αὐθορδίτης ιερώνυμος. ὃν τῇ μιᾷ καὶ ὄμοιωσίς ὁ Κελμιούστης πλευράς εἶμιν· καὶ ἐχόντος τὸν Λιχέτων· ὃς ἔκλινε τρεῖς πλεῖς ἐν Σικελίᾳ, τὴν δὲ φέρεται Λιχέτων, καὶ Εὔρυχα, καὶ Εὐταλλα. Hoc est: Phænoramanti iratus Laomedon, filias eius nautis dedit, ut in Siciliâ feris devorandas objicerent. quo factō, Veneris ope servantur. quarum unam Crimissus fluvius, cani ad similitudinem, compressit: genuitq. ex eâ Aegestem. qui treis in Siciliâ condidit urbes; Aegestam, ab nomine suo, & Erycem, atque Entallam. Certè hodiisque in extremâ hac insulae versuâ occidentem parte magna conspicitur solitudo. Quamquam verè de Siculis hodiè dici possit, quod olim de Germanis pronuntiavit gravissimus rerum scriptor Tacitus, in libro, quem de cā gente conscripsit: Nec enim cum ubertate & amplitudine soli labore contendunt. multaque nunc deserta & vepretis dumetisque oblitera jacent: quæ si colerentur, haud minus ingenium suum cultoribus probarent, quam quæ sunt fertilissima. Verum incolis universa insula longè minus nunc frequentatur, quam olim, quum à potentissimis Messanensium, Tauromitanorum, Catanensium, Leontinorum, Syracusanorum, Camarinensium, Agrigentinorum, Selinuntiorum, Aegestanorum, Himerensium, aliorumque in mediterraneo civitatibus habitarentur. nunc enim, præter Panormum, Messanam, & Catanam, reliqua opida nihil celebre habent; plerisque in ruinis jacentibus: ita, ut nunc δαψιλῆς ἐρημία, id est, larga solitudo per universam conspicitur insulam. Fertilitatem autem eius complures olim adnotarunt auctores. Eustathius, in Homeri Odysseâ lib. ix: οὐ πᾶς δὲ τὰς Κύκλωπας Λεονίνες εἰ σύεροι επάλεουν, καὶ ὅτι λιγανὶ ῥῶν καὶ ἀργοῖν, καὶ ὅτι πῶν ἡ παρὰ ἀντοῖς γῆ, ὡς οὐκ ἡ αἰλίαν τῆς Σικελίας, δῆλον ἐσιν. Hoc est: Posterioris ævi homines Cyclopes adpellasse Leontinos, latronesque eos fuisse & immanes, terramque eorum esse pingue, ut & plurima Sicilie pars, in manifesto est. Solinus, cap. xi: Quidquid Sicilia gignit, fruē soli sive hominis ingenio, proximum est iūs, quæ optima dicantur. Isidorus, Origin. lib. xiiii, cap. vi: Sicilia, frugum fertilis, ac primum terris omnibus commissis seminibus aratro proscissa. Fortè rectius; ac prima terrarum omnium commissis seminibus aratro proscissa. sic quidq. Cicero, in Verrem lib. iii: Verus est hac opinio; quæ constat ex antiquissimis Grecorum literis atq. monumentis; insulam Siciliam esse totam Cereri & Liberae consecratam. hoc cum ceteræ gentes sic arbitrantur, tūm ipsi Sicalis tam per se sum est, ut animis eorum insitum atq. innatum esse videatur. nam & natas esse has in his locis deas, & fruges in cā terrâ repertas arbitrantur. Et item Diodorus, lib. v: Οἱ Τάντων οὐκ οἰκουσσοντις Σικελίαν παρείλθασι τῷ περιόνων, αἵ τι φύματις εἴ τινος τοῦ τεχνεορθήτης τοῖς εὐχωρίοις, ιερῷ τοῦ αρχεῖ τῷ μηνὸν Δημητρῷ καὶ Κέρης. εἴοι δὲ τῶν ποιητῶν μνήμονος πατέρων πλευτῶν Πλευτῶν. καὶ Περσόντης γάμον τοῦ Διὸς αἰσαλάντηρος τῆς νύμφης δεδόμενού τοῦ τηνησον. τές δὲ οἰκουσσοῖς αὐτῶν τοῦ πελαγὸν Σικανοῖς, αὐτοχθόνοις εἴσαι Φανίν οἱ νομιμάτει τῶν συγγενέων, καὶ ταῖς πατερογόνοις θεοῖς εἰς Τάντην περάτως Φανίοι, καὶ τὸν σίτην καρπὸν Τάντων πεπτῶν αἴεναι, οὐδὲ τῶν δρεπῶν τῆς χώρας. τοῖς ὀνόμασι τηνησον, λέγοντες,

A Μα τέ γ' ἀσπιθαί καὶ αἰρόσα πάντα φύνται,

Πηγὴν καὶ κελάτην, τὸ ἄρπαλον, αἵ τι φέρονται

Οἶνον δέεισθυλον, καὶ σφιν Διὸς οὐκέτη δέξαται.

Ἐν τῷ γαρ τῷ Λεονίγῳ πεδίῳ, καὶ κατέπολλες ἀλκητικόπιτες τῆς Σικελίας μέχρι τοῦ τοῦ Φύεστης τοὺς σύγχρότερους οἰνομάζειρες πυρός. καθόλις δὲ τοῦ θεοῦ τοῦ Θρέσων τοῦ σίτης, ζητεύθης κατέποιας τῆς εἰκνεύμονος γενεᾶς πεδῶν ιερώνυμος ιερωνύμος καρπός, εἴκος ἐστιν δεπολέοδου τοῦ πεπτῶτοῦ τῆς Κερατίνης. καὶ Θεός ίεραὶ δὲ Τάντων διερέθως τοῖς εἰρημόνοις, ὅπερι εἴσι μάλιστα πιμωμόντας τῷ περιόνων. Hoc est: Incole huius insule Siculi à majoribus per traditionem, tot seculis continuatam, accepérunt, insulam Cereri & Libere esse dicatam. Nonnulli vero poëtarum fabulantur, in Plutonis & Proserpine nuptiis hanc pro anacalyptris [sic exhibita sponiae munera vocant; quum reteat primū facie in virorum conspectum prodit.] novae nuptiae à Iove donatae esse. Sicanos autem, veterissimos insule cultores, indigenas esse, probatissimi scriptrorum tradunt: deasque prædictas in hac omnium primū sc̄e ostendisse; primasque ob soli bonitatem heis fruges provenisse. que prestantissimus etiam poëtarum suo testimonio confirmat, sic dicens:

Sed hac inseminata inarataq. omnia proveniunt,

Triticum & ordeum, atque vites, qua serunt

Vinum magnis uris; & ipsi Iovi incrementum dat.

In Leontinis enim campis, aliisq. Siciliae locis compluribus, etiam nunc triticum nascitur, quod agreste vocant. Sane, si, quanam orbis regione, frumento nondum invento, prima fruges adparuerint, queratur; primas optime terra deferri, omnino probabile est. ideoque & deas illas, frugum repertrices, in Siciliâ ad primâ colâ, videre est. Hinc ita Ovidius, Fastor. lib. IIII:

Prima Ceres, homine ad meliora alimenta vocato,

Mutavit glandes utiliore cibo.

Illa jugo tauros collum præbere coëgit.

Tunc primum soles eruta vidit humus.

Et mox:

Terra tribus scopulis vastum procurrit in aquor

Trinacris; à postu nomen adeptâ loci:

Grata domus Céreri.

Et Appuleius, *Μεταφράστων* lib. VI; ubi Psyche adloquitur Cererem: *Per ego te frugiferam tuam dextram istam deprecor; per laetificas messum ceremonias; per tacita sacra cistrarum; & per famulorum tuorum draconum pinnata curricula, & gleba Siculae sulcamina.* Atque hanc Siculi soli fertilitatem tribus illis aristis indicare voluerunt Syracusani in nummo, cuius typum superiori capiti inseruimus. De eâdem autem fertilitate etiam poëta Silius ita cecinit, lib. XI I I I:

Multa solo virtus: jam reddere semen aratris;

Iam monteis umbrare oleâ; dare nomina Baccho;

Cornipedemque citum lituis generasse ferendis;

Nectare Cecropias Hyblœo accendere ceras.

De melle etiam & caseo prædictus Appuleius, *Μεταφράστων* lib. I: *Aeginensis quidam sum, Aetnae melle, vel caseo, & huiuscemodi cauponarum mercibus per Thessaliam discurrens. Sed de melle Siculo plura postea in Hyblœa urbis expositione. Pecorum eamdem terram fuisse frœcum, antiquissimus etiam poëta Pindarus indicare voluit in Olympior.* odâ i, his verbis de Hierone rege cancens:

Θεμιστοῖς ὁς αἱμφίππαι

Σκαλπῖον εἰ πολυμελῶ

Σικελία. Id est:

Iustum qui regit

Sceptrum in diritate pecoris

Siciliâ.

Hinc etiam princeps poëtarum Homerus, Diodoro paullo antè citatus, eodem Odysseâ lib. IX postea, ita introducit Ulyssem de Polyphemi ad Aetnam habitatione narrantem:

Ἐνθα δὲ ἐπὶ ἔγαλη σπέρα εἶδορυ ἄγρη τελάσσης.

Τύλιὸν, δαφνῆς κατηρέφεις· ἐνθα δὲ πολλὰ

Μῆλ' οὐς τὴν αὐγές ιανεσκον.

Id est:

Heic in extremâ parte speluncam vidimus prope mare

Excellam, lauris densam; ubi multa

Pecora ovesq. & capra quiescebant.

Hinc item *Solis boves* in eâ stabulari idem finxit poëta, Odysseâ lib. XII; ut supra cap. II ostensum est. Verum de ubertate huius insulæ omnium disertissimè Strabo, lib. VI, ita scribit: *τὸν δὲ χώρας δέσποτὸν Θρυλλαύδην τὸν πάντων, εἴδεν χειροῦ τὸν Ιταλίας δονφανομόριον, τὸ δὲ λέγειν: σίτω δὲ, καὶ μέλιτ, καὶ πρόνω, καὶ ἄλλοι θεοί, καὶ ἀμείνω πέντε Φαινή· περίσσει δὲ καὶ τὸ ἐγγύτερον οὐανεὶς γάρ μέρος τὸν Ιταλίας ἐστὶν ηγῆσθαι· καὶ τὸν χορηγόν τῆς Ρώμης, καθίστηκε τὸν Ιταλικῶν ἀγρῶν, εκατὸν Εμπαράς Εἰδελαιπώρων. καὶ δὲ Εἰδελαιπώρων αὐτὸν τῆς Ρώμης· καρίστηκε τὸν τὴν γηγενέμνα πόλεα, πολὺς οἰνός, τὸν αὐτόθι αἰαλιοκορύφων, διῦρο. Τέντα δὲ ἐπὶ ἑκατὸν μονον, διλλά τὴν βοσκήματα, Εἰδελαιπώρων, καὶ τοιαῦτα. Hoc est: Ceterum Sicilia prestantiam, ab omnibus predicatum, qui eam Italia non cedente pronunciant, quid attinet dicere? Certè frumento, melle, croco, aliisque quibusdam rebus, vel anteire eam Italiam dixeris. Accedit & propinquitas: quam veluti pars Italiam sit hæc insula; Romeque suppeditet omnia ex facilis & absque magno labore, hand secus atque Italici agri. Atque adeò penus Romæ appellatur Sicilia; quod omnes eius provenitus, paucis demissis, qui ibi absuntur, Romanum comportantur: non fruges dumtaxat; sed & pecora, pelles, lane, & id genus alia.*

alia. Et lib. II: Μέγασεν δὲ Σαρδὼ καὶ Κύπρος, μετὰ γε τῶν Σικελίων· αὐτὴν δὲ καὶ τὴν ἄλλων τῶν
καθ' ἥμερος ἐτι μερίσην οὐδέποτε. id est: Maxime sunt Sardinia & Corsica, post Siciliam.

SICILIA quidpe omnium in nostro mari est maxima atque optima. Hinc & Cicero, in Verrem lib.
cella penaria II: Ita ad omnes res Siciliā provinciā semper nisi sumus, ut, quidquid ex se posset efferre, id non
atq; ararium apud eos nasci, sed domi nostrae conditum putaremus. Quando illa frumentum, quod deberet,
reip. Romane, non ad diem dedit? quando id, quod opus esse putaret, non ultra pollicita est? quando id, quod
item, nutrita imperaretur, recusavit? Itaque ille M. Cato Sapiens cellam penariam reipublicae nostre, nu-
tricem plebis Romane, Siciliam nominavit. Nos vero experti sumus Italico maximo difficultate
bello, Siciliam nobis non pro penariā cellā, sed pro arario illo maiorum veterem ac referto
fuisse. nam, sine ullo sumtu nostro, coriis, tuniciis, frumentoq; suppeditato, maximos exercitus no-
strros vestivit, aluit, armavit.

SICULI- Atque hac soli sui ubertate in tantas acti sunt Siculi delicias, in tantamque luxu-
rū luxus, uti Σικελιῶν τεάπιζα, id est, Sicula mensa, in proverbium abiverit. Svidas: Σικε-
λιῶν τεάπιζα· οὐτὶ τῶν πάντων τολυτλῶν οὐ τευφλῶν. id est: Sicula mensa. de sumtuosis ad-
modum atq; delicatis. Athenaeus lib. XII: Διαβόητι δέ εἰσι οὐτὶ τευφλοὶ τοῦ Σικελῶν
τεάπιζα. id est: Celebres sunt ob delicias & siculorum mensa. Lucianus in dialogo Si-
mili & Polystrati: Καὶ τεάπιζα τούτη τὸς εἰς Σικελία. id est: Ac mensa Siculis lauri-
ores. Plato πλατεῶν lib. III: Συρακουσιανή, ὡφίλε, τεάπιζαν τοῦ Σικελιῶν πικίδιαν ὡψ, εἰς
τοις, εἰς αἴνεις. hoc est: Syracusanam, amice, mensam & Siculam in obsoniis varietatem
non videris adprobare. Plautus in Rudente:

Ei erat hospes, par illius, Siculus, senex
Scelentus, Agrigentinus, urbis proditor:
Is illius laudare insit formam virginis,
Et altiarum itidem, que eius erant muliercula.
Insit lenonis vadere, ut secum simul
Eat in Siciliam. ibi esse homines voluptarios
Dicit: potesse ibi sieri cum divitem;
Ibi esse questum maximum meretricibus.

Plato, in epistolā ad Dionis propinquos & amicos: Καὶ τὸν Πετίλιον Θίρον τῆς Λέλαιης
Διεφέροντας τῶν τολλῶν Ιταλιῶν παρὰ Σικελιῶν, δρεπτὸν τοῦ Σικελιῶν θέροντος τοῦ οὐλῆς τευ-
φλοῦ τηρητηκός. Id est: Constituit reliquam vitam instituere singulari quadam atque eximia
ratione, præter plerorumq; Italorum Siculorumq; hominum conuentudinem; virtutem nim-
rum amplexando, voluptate ceterisq; deliciis repudiatis. Syracusæ autem urbs quia om-
nium Sicularum fuit princeps & opulentissima, Συρακουσία inde dicta est τεάπιζα,
id est, Mensa Syracusanæ; ut loco antè scripto habet Plato. Svidas: Συρακουσία τεά-
πιζα· η τολυτλης. εἶδος ωραῖος εἰς Σικελιῶντα ἀεροδίαις εἶναι μᾶλλον πάντων. hoc est: Syra-
cusanæ mensa; pro sumtuosâ. Siculi enim omnium lauissimi sunt habiti & delicatissimi. A-
thenaeus, prædicto lib. XII postea: Διαβόητι δέ εἰσι τοῦ Σικελιῶν τοῦ Σικελιῶν.
οὐς Αἴτιοι φαῖνε Φησίν τὸν Δασαλεύον.

Α'λλ' οὐδὲ έμάθετο τεῦτο έμος πιμπονό.

Α'λλα μᾶλλον πίνει, έπειτ' άδει κακῶς

Συρακουσίων τεάπιζαν Συρακουσίδες τοις σωράσ.

Id est: Luxu quoque celebres sunt Siculi & Syracusani; ut Aristophanes in Epulonibus ait:
Atq; hec quidem me duce non didicisti.

Verum bibere potius. deinde male canere,

Syracusanorum mensam, Sybariticag; convivia.

Atque haec tenus de variis Siciliae nominibus atque incolis, item de situ eius, fi-
gura, & magnitudine, de soli naturâ & fertilitate, dictum est.

CAP. V.

50

Fretum Siculum; & Charybdis.

Situ insulæ, figurâ, atq; magnitudine demonstratis, ordo nunc poscebat, ut sin-
gula eius loca, quæ veteribus memorantur auctoriis, explicarentur. Ve-
rū id antequam fiat, Fretum, quo Sicilia ab Italâ submovetur, exponen-
dum est.

Ab